

شرح جامع

تحلیل فضاهاى معماری و شهری

«هنر»

(طراحی شهری)

مؤلف: فخرى اعظم افصحى

سرشناسه	: اعظم افصحی، فخری، ۱۳۶۵ -
عنوان و نام پدیدآور	: شرح جامع تحلیل فضاهای معماری و شهری هنر (طراحی شهری)/مؤلف فخری اعظم افصحی.
مشخصات نشر	: تهران: ارشد، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۲۷۸ص.
شابک	: 978-600-115-921-3
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: چاپ قبلی: ارشد، ۱۳۸۸.
موضوع	: شهرسازی -- راهنمای آموزشی (عالی)
موضوع	: (City planning -- Study and teaching (Higher
موضوع	: شهرسازی -- آزمون‌ها و تمرین‌ها (عالی)
موضوع	: (City planning -- Examinations, questions, etc. (Higher
رده بندی کنگره	: HT/۱۶۵/الف/ش ۴ ۱۳۹۷
رده بندی دیویی	: ۳۰۷/۱۲۱۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۵۸۴۷۸۲

انتشارات ارشد

نام کتاب	: شرح جامع تحلیل فضاهای معماری و شهری
نام مؤلف	: فخری اعظم افصحی
حروفچینی و صفحه‌آرایی	: واحد تایپ و صفحه‌آرایی انتشارات ارشد
نوبت چاپ	: اول ۱۳۹۷، ویرایش دوم
تیراژ	: ۲۵۰ نسخه
قیمت	: ۵۲.۰۰۰ تومان
شماره استاندارد بین‌المللی کتاب (شابک):	: ۹۷۸-۶۰۰-۱۱۵-۹۲۱-۳

International Standard Book Number(ISBN): 978-600-115-921-3

مرکز پخش: میدان انقلاب - خیابان وحیدنظری - بین خیابان دوازده فروردین و منبری جاوید - پلاک ۱۳۰ - طبقه اول - واحد ۲ ۶۶۹۷۹۲۳۴-۶۶۹۷۹۲۲۷

www.arshadbook.com

هرگونه الگوبرداری از سبک و سیاق و یا تکثیر کل یا قسمتی از کتاب‌های انتشارات ارشد ممنوع بوده و متخلف براساس قانون دفاع از حقوق مؤلفین و مصنفین تمت پیگرد شدید قانونی قرار خواهد گرفت. وامد حقوقی انتشارات ارشد: ۶۶۹۷۹۲۳۴-۶۶۹۷۹۲۲۷

پیشگفتار مولف

به لطف پرودگار مهربان فرصتی فراهم شد تا به طریقی در خدمت دوستان عزیز متقاضی آزمون کارشناسی ارشد باشم. فرصتی گرانبها که امید دارم رهاورد آن، که مجموعه پیش‌روست، مورد پسند و استفاده این گرانقدران قرار گیرد. پیش از آغاز کلام در باب معرفی مجموعه پیش رو ضروری می‌دانم توضیحاتی پیرامون علل و نحوه شکل‌گیری و گردآوری این شرح جامع برای دوستان دانشجو و کلیه عزیزانی که به طریقی از آن استفاده می‌کنند، ارائه دهم.

همواره یکی از مهم‌ترین مشکلات پیش روی داوطلبان کنکور کارشناسی ارشد طراحی شهری که خود از نزدیک با آن مواجه بوده‌ام، پراکندگی و گسستگی منابع آزمون بوده است. به گونه‌ای که حجم بالای این کتب در بدو امر نگرانی فراوانی را برای دانشجویان ایجاد می‌نماید. این پراکندگی و حجم بالا در خصوص کلیه دروس طراحی شهری و به ویژه درس تحلیل فضاهای شهری ایران و جهان که از سرفصل‌های آزمون کارشناسی ارشد می‌باشد، مشاهده می‌شود. از این روی، در پی آن بودیم تا این مشکل را به طریقی برای دانشجویان محترم تسهیل نماییم.

در این راستا، همراه با تنی چند از دوستان هم‌فکر و خلاق راه‌حل را در آن یافتیم که شاید گردآوری کلیه این مطالب در یک مجموعه مدون و هماهنگ بتواند راهگشای مناسبی برای این امر باشد.

به لطف حق تعالی اجرای این اندیشه در آشنایی و تعامل با موسسه محترم انتشارات ارشد و شناخت شیوه نگرش این عزیزان که خوشبختانه کاملاً همسو با ذهنیات و تلقیاتمان بود، مسیر شد. که حاصل آن شکل‌گیری مجموعه‌ای متشکل از جزوات مرتبط با سرفصل‌های آزمون طراحی شهری بود که این مجموعه نیز یکی از آن‌هاست.

در کتاب حاضر که در بردارنده نکات و سرفصل‌های مهم بخش عمده‌ای از آن کتب مرجع است، سعی گردیده است تا کلیه نکات ضروری به صورت مطالب منسجم همراه با تست‌ها و نکته‌هایی جهت تسهیل امر یادگیری گنجانده شود. منابع مورد استفاده نیز از میان عمده‌ترین کتبی که به عنوان مرجع سوالات کنکور تاکنون مطرح بوده اند، گردآوری و تألیف گردید. تا داوطلب عزیز بتواند در یک انسجام فکری و روند پیوسته و مشخص به مطالعه پرداخته، بهره لازم را از آن ببرد. این مجموعه با عنوان شرح جامع تحلیل فضاهای معماری و شهر از صافی چنین اندیشه‌ای و با گذر از این مراحل تدوین گردید.

در پایان این کوتاه، فرصت را غنیمت شمرده، سپاس بی‌کرانم را تقدیم خانواده عزیز و همراهم، دوستان مهربان و راهنما و کلیه گرانقدران مجموعه انتشارات ارشد که همراهی، همفکری و دلسوزی آنان گردآوری این کتاب را مسیر ساخت، می‌نمایم. امید که فتح بایی باشد برای موفقیت داوطلبین پرتلاش و خلاق در کنکور آتی.

با آرزوی توفیق

فخری اعظم افصحی

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: ماهیت طراحی شهری و طراحی شهر

۱۶	تاریخچه تکوین حرفه طراحی شهری
۱۹	مقیاس طراحی شهری
۱۹	محیط
۲۰	فضا (جوهر و اساس حوزه طراحی شهری)
۲۱	فضای شهری
۲۳	حرکت و فضای شهری
۲۵	فضا و زمان
۲۶	فضای شهری و فرهنگ
۲۶	انواع فضاها در شهر
۲۷	فضاهای باز و بسته
۲۷	انواع فضاهای شهری
۲۸	الف. ورودیها
۲۸	توقعات موضوعی از ورودی
۲۹	ب. میدانها و فلکها
۲۹	توقعات موضوعی از گره
۲۹	پ. مسیرها
۳۰	توقعات موضوعی از مسیر
۳۰	ت. لبه آب
۳۰	توقعات موضوعی از لبه آب
۳۰	ث. پله
۳۰	توقعات موضوعی از پله
۳۱	اجزای کالبدی تشکیل دهنده فضای شهری
۳۱	کف
۳۱	بدنه
۳۲	سقف
۳۲	اجزاء مستقر در فضا
۳۲	مؤلفه‌های فضای شهری
۳۲	فرم یا صورت در فضای شهری
۳۳	عملکرد در فضای شهری
۳۳	معنی در فضای شهری
۳۳	منظر شهری
۳۴	فضای شهری: بستر تعامل و فعالیت
۳۴	فعالیت
۳۴	فعالیت‌ها در فضای شهری
۳۴	انواع فعالیت‌ها
۳۴	جبری یا اختیاری بودن فعالیت‌ها
۳۵	عاملین فعالیت

صفحه	عنوان
۳۵	تعامل فضا و فعالیت.....
۳۶	رفتار.....
۳۶	دسته‌بندی رفتارها.....
۳۷	تأثیر فرهنگ و اجتماع بر رفتار.....
۳۹	تأثیر زمان بر رفتار.....
۳۹	تأثیر فضا بر رفتار.....
۳۹	الگوهای رفتاری.....
۴۰	توده و فضا.....
۴۰	مفهوم کل و جزء در طراحی شهری.....
۴۰	قواعد و معیارها برای دستیابی به کل مطلوب.....
۴۳	ساخت اصلی شهر.....
۴۴	میدان.....
۴۵	خیابان.....
۴۶	عوامل مؤثر بر نمود سیمای خیابان.....
۴۶	تحلیل نماها در فضاهای شهری.....
۴۷	بدنه‌ها.....
۴۷	نما.....
۴۷	خط زمین.....
۴۸	خط آسمان.....
۴۸	سطوح کدر و شفاف.....
۴۹	سطوح پر و خالی.....
۴۹	تناسبات.....
۴۹	تقارن.....
۴۹	تعادل.....
۵۰	ریتم.....
۵۰	مرکزیت.....
۵۱	تقسیمات پنجره.....
۵۱	استحکام بصری.....
۵۱	وحدت فضایی و شکلی خیابان، ترکیب بدنه‌ها.....
۵۲	شکل شهر.....
۵۲	تحلیل شکل شهر.....
۵۴	تعریف و انواع شکل شهر.....
۶۷	شبکه ارتباطی در شهر.....
۶۹	مقدار یا حجم ترافیک.....
۷۰	نمودار مقدار ترافیک (بار ترافیک).....
۷۰	انواع حرکت بر مبنای انگیزه آن.....
۷۱	سلسله مراتب شبکه ارتباطی.....
۷۱	سلسله مراتب شبکه ارتباطی از نظر وظیفه و اهمیت.....
۷۲	انواع شبکه معابر.....
۷۴	طراحی مسیر خیابان.....

صفحه	عنوان
۷۵	طراحی هندسی خیابان‌ها.....
۷۶	پیاده‌روها.....
۷۶	ویژگیهای انواع خیابان‌های شهری.....
۷۶	خیابان فرعی.....
۷۷	خیابان جمع و بخش‌کننده.....
۷۷	خیابان اصلی (درجه دو).....
۷۸	خیابان اصلی عبوری (شاهراه).....
۷۹	بزرگراه.....
۷۹	آزادراه (اتوبان).....
۸۰	پارکینگ‌ها.....
۸۰	انواع پارکینگ.....
۸۱	نحوه استقرار وسیله‌نقلیه در محوطه پارکینگ.....
۸۲	پارکینگ با آرایش طولی: زاویه با باند سواره 5°
۸۲	پارکینگ با آرایش عمودی: زاویه با باند سواره 90°
۸۳	پارکینگ با آرایش مایل: زاویه با باند سواره 60°
۸۴	پارکینگ با آرایش مایل: زاویه با باند سواره 45°
۸۴	پارکینگ با آرایش مایل: زاویه با باند سواره 30°
۸۵	آلودگی صوتی.....
۸۷	سیستم‌های حمل‌ونقل عمومی.....
۸۷	قطار سریع‌السیر شهری.....
۸۸	پایداری و شهر.....
۸۸	سیر کوین اندیشه پایداری.....
۸۹	الف- منطقه‌بندی شهر و الزام مردم به سفر.....
۸۹	ب- طبقه‌بندی شهر از نظر اجتماعی.....
۸۹	ج- آثار مخرب زیستمحیطی بر شهر.....
۹۰	شهر پایدار فشرده، پراکنده و.....
۹۰	مفهوم شهر فشرده.....
۹۰	دلایل حمایت از شهر فشرده.....
۹۱	دلایل مخالفت با شهر فشرده.....
۹۲	عدم تمرکز غیر متمرکز.....
۹۲	موضع تلفیقی.....
۹۳	ابهام در مورد شکل و ساخت شهر فشرده.....
۹۴	بخشهای اکولوژیکی و زیستمحیطی.....
۹۵	معیارهای مورد توافق عموم صاحب‌نظران درباره ساخت پایدار شهر.....
۹۸	بررسی ساختارهای خرد یک شهر پایدار.....
۹۹	تقاضاهای اساسی از ساخت شهر.....
۹۹	الف- محله شهری.....
۱۰۰	ب- یک بخش شهری (مجموعهای از محلات).....
۱۰۰	ج- شهر (مجموعهای از بخشها).....

۱۰۱	د- شهر بزرگ (مجموعه‌های از شهرهای کوچک)
۱۰۱	بررسی ساختار کلان انواع مختلف مدل‌های شهری
۱۰۲	شهر مرکزی
۱۰۳	شهر ستاره‌ای
۱۰۴	شهر اقماری
۱۰۴	کهکشان سکونتگاه‌ها
۱۰۶	شهر خطی
۱۰۷	شبکه چندمرکزی یا شهر منطق‌های
۱۰۷	مقایسه مناطق و ابعاد مدل‌های شهری
۱۰۸	مقایسه شش مدل شهری براساس معیارهای پایداری
۱۰۹	خلاصه فصل
۱۱۲	تست‌های آخر فصل
۱۱۴	پاسخ تست‌های آخر فصل

فصل دوم: مبانی، اصول و روش‌ها در طراحی شهری

۱۱۷	فرآیند طراحی شهری
۱۱۷	مرحله اول: شناخت
۱۱۷	مرحله دوم: تدوین اهداف کلی
۱۱۸	مرحله سوم: تبیین اهداف (ضوابط عملیاتی) (OBJECTIVES)
۱۱۸	مرحله چهارم: تنظیم راه حل‌های کلی طراحی
۱۱۸	مرحله پنجم: ارزیابی راه حل‌ها
۱۱۹	مرحله ششم: انتخاب و تکمیل راه‌حل بهینه
۱۱۹	مرحله هفتم: پیش‌بینی اجرا
۱۱۹	اصول بررسی و کیفیات شناخت فضای شهری
۱۱۹	ادراک فضای شهری
۱۲۰	کیفیت فضا
۱۲۱	توقعات فضایی
۱۲۱	توقعات عام
۱۲۲	توقعات موضوعی
۱۲۲	توقعات موردی
۱۲۳	توقعات موضعی
۱۲۳	کیفیت‌های منظر شهری
۱۲۳	کیفیت‌های فضایی
۱۲۴	کیفیت‌های عنصر
۱۲۴	۱- شدت INTENSITY
۱۲۴	۲- تنش TENSION
۱۲۴	۳- نقش انگیزی INGRAVIBILITY
۱۲۵	کیفیت‌های بین عناصر (در سازمان فضایی)
۱۲۵	۱- تعادل BALANCE
۱۲۵	۲- تقارن SYMMETRY
۱۲۵	۳- تناسب PROPORTION

صفحه	عنوان
۱۲۶	۴-تفوق DOMINANCE
۱۲۶	۵-وضوح CLARITY
۱۲۶	۶-تراکم DENSITY
۱۲۶	کیفیت رابطه عنصر خاص با دیگر عناصر (نقش و زمینه)
۱۲۶	۱- تضاد CONTRAST (تباین)
۱۲۷	۲-تقابل VERSUS
۱۲۷	۳-تجانس CONFORMITY
۱۲۸	۴-مزیت ADVANTAGE
۱۲۸	۵-انسداد HINDRANCE
۱۲۸	۶-تأکید EMPHASIS
۱۲۸	۷-محصوریت ENCLOSURE
۱۲۹	۸-تنگی NARROWNESS
۱۲۹	۹-گشادگی WIDENESS
۱۲۹	۱۰-توالی SUCCESSION
۱۲۹	۱۱-تمرکز CONCENTRATION
۱۳۰	کیفیت‌های ناشی از میزان سازگاری بین مؤلفه‌ها
۱۳۰	کیفیت سکانس‌های بصری
۱۳۲	روش‌های شناخت فضای شهری
۱۳۲	شناخت فضاهاى شهری
۱۳۴	اصول طراحی فضا برای استفاده کنندگان
۱۳۴	مطالعات بصری- رفتاری
۱۳۵	طراحی مؤثر فضا برای استفاده کنندگان
۱۳۵	نفوذپذیری
۱۳۵	گوناگونی
۱۳۵	خوانایی
۱۳۶	انعطاف‌پذیری
۱۳۶	تناسبات بصری
۱۳۶	غنای حسی
۱۳۶	رنگ تعلق
۱۳۶	اصول طراحی برای دستیابی به کیفیت نفوذپذیری
۱۳۸	نفوذپذیری بصری
۱۳۸	نفوذپذیری کالبدی
۱۳۸	جبهه جلویی و عقبی
۱۳۹	ساخت وساز طولی بلوک
۱۳۹	اصول طراحی برای حداکثر نفوذپذیری کالبدی و بصری
۱۳۹	الف: آسان‌ترین راه پاس‌دهی به این خواسته‌ها طراحی بلوک‌های طولی است
۱۴۰	ب: اتصالات به حوزه‌های پیرامون
۱۴۱	ج: استقرار راه‌های جدید
۱۴۲	د: طراحی تقاطع‌ها
۱۴۲	ه: ساختار بلوک

صفحه	عنوان
۱۴۲	و: شکل بلوک.....
۱۴۳	اصول طراحی برای دستیابی به کیفیت گوناگونی.....
۱۴۳	سطوح مختلف گوناگونی.....
۱۴۳	گوناگونی در کاربری‌ها.....
۱۴۵	عنصر زمان.....
۱۴۶	بررسی گوناگونی در یک طرح.....
۱۴۶	اصول طراحی برای دستیابی به کیفیت خوانایی.....
۱۴۷	خوانایی در شهرهای مدرن.....
۱۴۷	خوانایی در فضای کالبدی.....
۱۴۷	عناصر کالبدی مهم در خوانایی.....
۱۵۰	نکات اساسی مهم در تقویت فضایی گره‌ها.....
۱۵۴	اصول طراحی برای دستیابی به کیفیت انعطاف‌پذیری.....
۱۵۴	انعطاف‌پذیری در عرصه همگانی.....
۱۵۴	انعطاف‌پذیری ساختمان‌ها.....
۱۵۴	انعطاف‌پذیری مقیاس کلان.....
۱۵۴	انعطاف‌پذیری مقیاس خرد.....
۱۵۵	واحدهای مسکونی.....
۱۵۶	عوامل پشتیبان انعطاف‌پذیری در داخل ساختمان.....
۱۵۶	عمق ساختمان.....
۱۵۷	دسترسی.....
۱۵۷	ارتفاع ساختمان.....
۱۵۸	قالب ترجیحی.....
۱۵۸	سازمان‌دهی درونی.....
۱۵۸	بخشهای نرم و سخت.....
۱۵۸	بخشهای فعال و غیرفعال.....
۱۵۹	انعطاف‌پذیری در مقیاس خرد.....
۱۵۹	فضای بیرونی همگانی.....
۱۵۹	طراحی لبه فضا.....
۱۶۰	طراحی در متن فضا.....
۱۶۰	فعالیت سواره.....
۱۶۰	فعالیت پیاده.....
۱۶۱	اهمیت خرداقلیم.....
۱۶۲	اصول طراحی برای دستیابی به کیفیت تناسبات بصری.....
۱۶۲	عوامل ایجاد تناسب بصری.....
۱۶۲	نحوه تفسیر اماکن توسط استفاده‌کنندگان.....
۱۶۲	شاخص‌های مورد نظر در بحث تناسب بصری.....
۱۶۳	عناصر مشابه- ارتباطات مشابه.....
۱۶۴	عناصر مشابه- ارتباطات متفاوت.....
۱۶۵	عناصر متفاوت- ارتباطات مشابه.....
۱۶۶	اصول طراحی برای دستیابی به کیفیت غنای حسی.....

صفحه	عنوان
۱۶۷	نحوه گزینش استفاده‌کنندگان در تجربیات حسی
۱۶۷	مبانی غنای حس بصری
۱۶۸	کاربرد تضادها جهت دستیابی به غنای حسی
۱۶۹	فاصله دید (رؤیت)
۱۶۹	زمان دید
۱۶۹	اصول طراحی برای دستیابی به کیفیت رنگ تعلق
۱۶۹	رنگ تعلق و خوانایی
۱۷۰	گونه‌های رنگ تعلق
۱۷۰	علل رنگ تعلق بخشیدن به فضا
۱۷۰	محدودیتها در رنگ تعلق
۱۷۱	فضاها و مکان‌های هم در جریان
۱۷۱	رنگ تعلق خصوصی
۱۷۱	رنگ تعلق همگانی
۱۷۲	الگوهای رنگ تعلق
۱۷۲	طراحی شهری هماهنگ
۱۷۲	هماهنگی و تضاد در نماهای شهری
۱۷۳	شرایط مختلف در تحلیل ملزومات طراحی در یک طرح کالبدی
۱۷۳	ضوابط طراحی برای تحقق هماهنگی
۱۷۴	هماهنگی ارتفاعی
۱۷۵	تباین در محیط کالبدی
۱۷۶	عدم تجانس در محیط کالبدی
۱۷۷	فواید تباین
۱۷۷	تناسبات و هماهنگی در فضای خیابان
۱۷۷	درک مفاهیم فضایی
۱۸۰	ابزار تعیین مقیاس
۱۸۲	ابعاد طولی فضا در طراحی خیابان
۱۸۲	فضا و سیمای خیابان
۱۸۳	تأثیر جدارها بر بعد طولی فضای خیابان
۱۸۶	تأثیرپذیری بعدی طولی فضای یک خیابان توسط مسقف کردن عرض آن (ساباط)
۱۸۶	تأثیر جدارها بر بعد عرضی فضای خیابان
۱۸۸	تأثیر جدارها بر بعد ارتفاع فضای خیابان
۱۹۰	عوامل کیفی فضای پلازا (میدان)
۱۹۲	فرم شهری و فرم ساختمان
۱۹۲	ارتباطات فرمی
۱۹۲	کنترل ارتفاع
۱۹۴	کنترل تابش آفتاب
۱۹۶	خلاصه فصل
۱۹۸	تستهای آخر فصل
۲۰۳	پاسخ تستهای آخر فصل

عنوان

صفحه

۲۰۷	تقسیم‌بندی بافت شهری در شهرهای ایران
۲۰۷	الف- بخش درونی
۲۰۹	ب- بخش میانی
۲۰۹	ج- بخش بیرونی
۲۰۹	د- گسترش‌های پیشنهادی در شهرها
۲۰۹	اصول سازمان دادن فضاهای شهری
۲۰۹	۱- فضای خارجی، فضای داخلی
۲۱۰	۲- اصل هم‌پیوندی عناصر شهری و واحدهای مسکونی
۲۱۰	۳- اصل محصور کردن فضا
۲۲۰	۴- اصل مقیاس و تناسب
۲۲۵	۵- اصل فضاهای متباین
۲۲۷	۶- اصل قلمرو
۲۲۹	۷- اصل ترکیب (کمپوزسیون)
۲۳۰	۸- آگاهی از فضا
۲۳۰	اصول معماری و شهرسازی در اقلیم گرم و خشک
۲۳۰	فضاهای شهری و ترکیب آن‌ها در اقلیم گرم و خشک
۲۳۰	نظم فضایی شهرهای تاریخی ایران
۲۳۱	عناصر اصلی ساخت شهر در اقلیم گرم و خشک
۲۳۴	تأثیر عوامل آب و هوایی بر ساخت شهر
۲۳۶	عناصر ویژه مجموعه‌های شهری و روستایی در نواحی گرم و خشک
۲۴۰	۴- بادگیر و ترکیب آن در بناهای مختلف شهری و روستایی
۲۴۱	بادگیر سه طرفه
۲۴۲	بادگیر یکطرفه و هواکش
۲۴۴	بررسی ترکیب خانه و عناصر معماری آن نظیر گنبد، بادگیر، ایوان و حیاط در برابر عوامل آب و هوایی
۲۴۵	نکات عمده طراحی شهری در مناطق گرم و خشک
۲۴۶	نمونه فضاهای شهری
۲۴۶	ایران
۲۴۸	یزد
۲۵۱	جهان
۲۵۴	خلاصه فصل
۲۵۵	تست‌های آخر فصل
۲۵۸	پاسخ تست‌های آخر فصل
۲۵۹	سؤالات تحلیل فضاهای معماری و شهری سراسری سال ۱۳۹۰
۲۶۳	پاسخنامه تحلیل فضاهای معماری و شهری سراسری سال ۱۳۹۰
۲۶۴	سؤالات تحلیل فضاهای معماری و شهری سراسری سال ۱۳۹۱
۲۶۷	پاسخنامه تحلیل فضاهای معماری و شهری سراسری سال ۱۳۹۱
۲۶۸	سؤالات تحلیل فضاهای معماری و شهری سراسری سال ۱۳۹۲
۲۷۱	پاسخنامه تحلیل فضاهای معماری و شهری سراسری سال ۱۳۹۲
۲۷۲	سؤالات تحلیل فضاهای شهری آزاد سال ۱۳۹۰